

מעשה, אין תקדוש ברוך הוא מצדפה למעשה, שלא מעניש עליה
כאילו עשה מעשה. שואלת הגמרא: ודלמא מהרהר בעבודה זרה
הוה, שאף שמחשבה רעה של שאר עבירות אין ה' מצרף למעשה,
מכל מקום מחשבת עבודה זרה מצרף למעשה דכתיב בנבואת ה' אל
יחזקאל הנביא בדבר האנשים שחטאו בעבודה זרה ובאו לפניו למען
תפיש את בית ישראל בלבם (יחזקאל יד ה), כלומר אנשים בעבור
המחשבות שתפשו בליבם, ואמר על כך רב אחא בר יעקב,
המחשבה שחטאו בה זו מחשבת עבודה זרה כמו שמוכח שם
בפסוקים, שעליה ה' מעניש כמעשה, ושוב קשה איך הסיק רבי יעקב
מאותו מעשה שאין שבר על קיום המצוות בעולם הזה. מיישבת
הגמרא: הכי קאמר רבי יעקב, אם איתא – אם נכון הדבר דאיכא
שבר מצות בהאי עולמא – בעולם הזה, תהני ליה – היה לה למצוה
להועיל לאותו אדם, ותגן עליה דלא לית ליה תרהור – שלא יבוא
באותה שעה לידי מחשבה של עבודה זרה ובגללה ליתוק – ינוק,
שהרי מובטחת לו אריכות ימים, אלא בהכרח צריך לומר ששבר
מצות בהאי עולמא ליכא, אלא בעולם הבא.
מקשה הגמרא: מכל מקום איך נזוק הבן בעודו עוסק בקיום המצוה,
והאמר רבי אלעזר, שלוחי מצוה – אנשים העוסקים במצוה אינן
נזוקים, שהמצוה מגינה עליהם. מתרצת הגמרא: פחותתם – לאחר
שסיימו את המצוה ושביתם ממקום עשייתה שאני – שונה הדבר,
שכבר אין בכח המצוה להגן על מי שעשאה, ואותו הבן נפל בירידתו
בסולם לאחר שקיים את המצוה. מקשה הגמרא: והאמר רבי
אלעזר, שלוחי מצוה אינן נזוקים לא פתליבתן ולא פחותתן.
מתרצת הגמרא: הסולם שבו ירד הבן רעוע הוה, ומקום כזה דקבוע
היוקא – שמצוי שההיזק יקרה שם שאני – שונה, שבאופן כזה אין
המצוה מגינה, דכתיב אצל שמואל כאשר ציווה ה' ללכת ולמשוח
את דוד למלך בחיי שואל המלך, ואמר שמואל איך אלך ושמע
שואל והרגני (שמואל א' טו ב), שאמר שמואל לה' שהוא מפחד שמה
ישמע זאת שואל ויהרגהו, הרי שאף שהלך בשליחות ה' פחד שינוק
משום שהיה מצוי שיקרה לו כך, כמו כן כל מצוה שמצוי שיקרה היזק
בעשייתה, אינה מגינה על העושה אותה מן ההיזק, ולכן לא קשה
מדוע לא הגינה המצוה על הבן מליפול בסולם הרעוע.
הגמרא מסיקה על פי דברי רבי יעקב ששבר המצוות איננו בעולם
הזה: אמר רב יוסף, אלמלא דרשיה – אילו היה דורש אחר
(אלישע בן אביהו) להאי קרא – את הפסוק הנאמר בהבטחת שבר
המצוות ברפי יעקב בר ברתיה – כדרך שדרשה רבי יעקב שהיה בן
ביתו של אחר, ששבר המצוות אינו בעולם הזה אלא בעולם הבא,
לא חסא – לא היה יוצא לתרבות רעה. מבררת הגמרא: מאי חזא –
מה הדבר שראה וגרם לו לצאת לתרבות רעה. מבארת הגמרא:
איכא דאמרי, כי האי מעשה חזא – כעין המעשה שראה רבי יעקב
ראה אף הוא, ומתוך כך הסיק שכאילו אין שבר על קיום המצוות
ולכן כפר בכל התורה. ואיכא דאמרי, לישנא – את הלשון דרפי
חוצפתית המתורגמן חזא – ראה, דהוה מופלגת באשפת, ועל כך
אמר, פה זה שהפיך מרגליות – שיצאו הימנו דברי תורה שנמשלו
למרגליות, ולחוד עפר – ידא מוטל בבזיון כמלקק עפר, ומתוך כך
הסיק שאין שבר על קיום המצוות ולכן כפר בכל התורה. והוא לא
ידע את דרשתו של רבי יעקב שכוונת הכתוב 'למען ייטב לך' היינו
רק בעולם שכולו טוב, ולמען יאריכון ימיה' היינו רק בעולם
שכולו ארוך.

בעומד ואומר בפיו זה וזה אני נזמל סגיא – די בכך, כשיטת בית
הלל במסכת ביצה (ב), ומדוע אם כן הצריכו שמואל שיעשה מעשה
המוכיח שדעתו ליטלם. מתרצת הגמרא: תהו פירי חרתי הו –
אותם אפרוחים חדשים היו שרדיין לא עמדה מעליהם אמם אלא
רובצת עליהם היתה משולדו, דמחמת כן לוי בר סימון גופיה לא
הוה קני להו – לא זכה בהם, כמבואר לעיל (קמא) שאסור לזכות
בביצים כשהם מתחת האם, ולכן אף חצירו אינה קונה לו, וממילא
אין בידו להקנותם לרב יהודה, והכי קאמר ליה שמואל לרב יהודה,
ויל וטרירי אמן דליתגבהו – לך הקש על הן כדי שיגבהו היונים
האם הרובצת על האפרוחים, וניקניניהו – ואז תקנה חצירו של לוי
בר סימון עבורו, והדר ליקניניהו ניתלה בסודר – ולאחר מכן יוכל
להקנותם לך בקנין רגיל שהוא חליפין.

משנה

משנה זו באה להורות שאין דבר העומד בפני מצות שילוח הן
לדחות: לא יפול אדם לעצמו אם על בנים, אפילו שיש לו צורך
גם באם לקיום מצוה, כגון לטהר בה את המצורע שדינו להביא ביום
השמיני לטהרתו שתי צפרים בכדי לטהרו מטומאתו.

המשנה מסיימת בהפלגת גודל שכרן של מצוות: ומה אם אפילו על
מצוה קלה – מצות שילוח הן שאין חיסרון כיס בקיומה, שכן היא
אינה מחסרת מן המקיימה אלא דבר מועט פשוטי מטבע של אסר
(מטבע כסף שוה ערך לשמונה פרוטות של נחושת), אמרה התורה
למען ייטב לך והארבת ימים (דברים כב א), הרי יש להסיק מכך בקל
והוא ששעל קיום מצות חמורות שבתורה, שקשה לקיימן, ודאי
שיזכו לשכר רב.

גמרא תניא בברייתא, (דבי) רבי יעקב אומר, אין לך כל מצוה
ומצוה שבתורה מאותן שמותן שכתה שברה נאמרה בצרה, שאין
תחית המתים תלויה בה, כלומר, שמוכן ממצוות אלו שבהכרח
עתידים המתים לחיות ולקבל שכרם בעולם הנצחי, לפי שלא יתכן
שהשכר המובטח בה הוא בעולם הזה, כגון כבוד אב ואם כתיב
שיזכו בשכרה 'למען יארכן ימיה ולמען ייטב לך' (דברים ה טז), וכן
בשילוח הן פתיב בשכרה 'למען ייטב לך והארבת ימים', ומעתה
יש להתבונן על איזה זמן נאמרה הבטחה זו, הרי במקרה שאמר לו
אביו עלה לבירה (א-טרקלין גדול) והבא לי משם גוזלות, ועלה –
וקיים בכך מצות כיבוד אב, ושלח את האם ולקח את הקנים, וקיים
בכך מצות שילוח הן, ובחירתו – ובעודו יורד בסולם נפל ומת,
מעתה אם השכר המובטח על שתי מצוות אלו שה' ייטיב לו ויארץ
ימיו נאמר על העולם הזה, קשה היכן התקיימה הבטחת התורה
בדבר אריכות ימיו של זה, והיכן שוכתו של זה, אלא בודאי כוונת
התורה היא 'למען יאריכון ימיה' בעולם שכולו ארוך – בעולם
הנצחי, ולמען ייטב לך' לעולם שכולו טוב – לעולם שאין בו היזק
וייסורים אלא טובה.

שואלת הגמרא: ודלמא לא הוה הכי – ושמה לא יקרה כדבר הזה
שימות מי שקיים מצוות אלו שהובטחו עליהם אריכות ימים וטובה,
אלא יאריכו ימיו. משיבה הגמרא: רבי יעקב מעשה חזא – ראה
מעשה כעין זה, שאדם עלה במצות אביו להביא גוזלות ושילח את
האם, וכשירד בסולם נפל ומת, ומכך הסיק שבודאי שבר המצוות
אינו בעולם הזה.

שואלת הגמרא: ודלמא אותו אדם מהרהר פעבירה הוה בשעה
שקיים את המצוה, וכיון שלא היה ליבו לשמים לא היה ראוי למתן
שכר עליה. מיישבת הגמרא: מחשבה רעה בלבד שאין אחריה

הדרן עלך שילוח הן וסליקא לה מסכת חולין

" !

safaborra@gmail.com